

Nader ecologisch onderzoek vleermuizen

Voormalige tegelhandel en stomerij Dieben

Bloemistenlaan
Leiden

Taharo
omgevingsmanagement

- *Ruimtelijke vormgeving*
- *Omgevingsvergunning*
- *Ecologie en landschap*
- *Milieuwetgeving*

Nader ecologisch onderzoek vleermuizen

**Voormalige Tegelhandel en Stomerij Dieben
Bloemistenlaan
Te Leiden**

Eindverslag

Aanvrager:	Bleekveld bv
Contactpersoon	Mw. M. Iestra
Telefoon	061317 0167
e-mail	iestra@interegion.nl
Projectnummer	20190509

Datum	17 juni 2020
Opsteller	Taharo Omgevingsmanagement Dr. GMLW Kroes Valleiweg 51 3911 DB Rhenen 0317 620665 06 3028 9242 i.kroes@taharo.nl

Taharo werkt volgens de door het Netwerk Groene Bureaus opgestelde gedragscode en protocollen.

INHOUDSOPGAVE	PAGINA
1.AANLEIDING	3
1.1Aanleiding	3
1.2Doel	3
1.3Leeswijzer	3
2.OMSCHRIJVING PLANGEBIED	4
2.1Huidige situatie	4
2.2Aanwezige ecotopen	5
2.3Toekomstige (geplande) situatie	5
3.WERKWIJZE	6
4.RESULTATEN	8
4.1 Vleermuizen per soort	8
4.2Vleermuizen per functie	11
5.EFFECTENBEOORDELING	12
6.TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING	13
7.CONCLUSIES	14
8.BRONNEN	15

1. AANLEIDING

1.1 Aanleiding

Het voornemen bestaat om huidige leegstaande stomerij en tegelzetterij Dieben in de Bloemistenlaan in Leiden te slopen en op de plaats van de huidige bebouwing 33 woningen te realiseren.

Om te voldoen aan nationale en internationale regelgeving is het verplicht om, voordat de ingreep plaatsvindt, een onderzoek te doen naar het eventueel voorkomen van beschermde flora en fauna.

Om de effecten van de plannen op natuurwaarden te bepalen is in opdracht van Bleekveld BV, in augustus 2019, een oriënterend natuurwaardenonderzoek (quickscan) uitgevoerd. Uit dat onderzoek bleek dat het plangebied mogelijk geschikt is voor vleermuizen. Er zijn mogelijk geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig, met name in de spouwmuren van de voormalige stomerij. Door het verdwijnen van met name dit gebouw en de kruiden-, struik- en boombegroeiing her en der op het terrein kunnen mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen en/of foerageergebieden en vliegroutes verdwijnen.

1.2 Doel

Dit onderzoek zal antwoord geven op de volgende vragen:

- Welke soorten vleermuizen komen momenteel voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor de aanwezige vleermuizen?
- Leidt de ingreep tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming?

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van het plangebied, voor wat betreft de huidige en de toekomstige situatie. In hoofdstuk 3 worden de methode van werken en de onderzoeksinspanning beschreven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het vleermuisonderzoek gepresenteerd. De mogelijke effecten van de ingreep worden gerelateerd aan de aanwezige soorten in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 beschrijft de toetsing aan de Wet natuurbescherming. In hoofdstuk 7 worden de conclusies en enkele aanbevelingen weergegeven. Hoofdstuk 8 bestaat uit een korte bronnenlijst.

3. WERKWIJZE

Vleermuizen

De vleermuisinventarisaties zijn uitgevoerd aan de hand van het vleermuisenprotocol (2017) dat is opgesteld door Gegevensautoriteit Natuur (GAN), Netwerk Groene Bureaus (NGB) en Zoogdiervereniging. Tijdens de veldbezoeken is op grond van geluid en zicht geïnventariseerd. Vleermuizen maken gebruik van echolocatie om zich te oriënteren in een gebied en voor het lokaliseren van prooien tijdens de jacht. Deze echolocatie vindt plaats door middel van ultrasone geluiden die de vleermuis produceert en zijn soort specifiek. Met behulp van een ultrasounddetector (batdetector) kunnen deze geluiden voor mensen hoorbaar worden gemaakt. Tijdens het onderzoek is gebruikgemaakt van een Peterson D240x ultrasounddetector (batdetector) en een sterke zaklamp (TK41 Max 860 Lumens). Met een Edirol R-09 RH digitale recorder zijn geluidsopnamen gemaakt die later zijn geanalyseerd met behulp van het programma Bat Sound Pro 3.31b. Verder is gebruik gemaakt van een Elekon Batlogger M, een zeer gevoelige heterodyne batdetector die niet alleen het geluid registreert, maar ook de locatie van het vleermuisgeluid, de tijd van de waarneming, en de exacte lokale weersomstandigheden op dat moment.

Op basis van de aanwezige ecotopen zijn de volgende functies te verwachten:

- Vliegroutes en foerageergebieden
- Paarverblijven;
- Kraamverblijven
- Zomerverblijf

Er zijn in de nazomer van 2019 er twee veldinventarisaties geweest, na zonsondergang. De eerste nazomerinventarisatie was op 3 september 2019. De tweede nazomerinventarisatie had plaats zullen vinden op 23 september 2019, maar kon helaas niet eerder plaatsvinden dan 5 oktober 2019, aangezien het twee weken achter elkaar had geregend en 5 oktober de eerste gelegenheid was, om te kunnen inventariseren. In de nazomer zijn de waarnemingen voornamelijk gedaan lopend over het terrein, langs de gebouwen, langs randen van het plangebied en lopend door de straat.

Er zijn in het voorjaar drie veldinventarisaties geweest. De eerste veldinventarisatie vond plaats op 15 mei 2020 's avonds tijdens en na zonsondergang, de tweede op 15 juni 20's avonds en de derde op 16 juni 2020 's ochtends vroeg, voor en tijdens zonsopkomst. De waarnemingen zijn ook in het voorjaar voornamelijk gedaan lopend over het terrein, langs de gebouwen, langs randen van het plangebied en in de straat waaraan het plangebied ligt, de Bloemistenlaan.

Alle inventarisaties vonden plaats onder gunstige weersomstandigheden (zie tabel 1).

Tabel 1 Bezoeken i.v.m. vleermuisinventarisaties

Datum	Type onderzoek	Tijdsduur Onderzoek	Zon op/ onder	Weer	Temp.
03-09-2019	<u>Vleermuizen:</u> Paarverblijf- en zwerm- plaats, zomerverblijf, vliegrouete, foerageerge- bied	20.45 -24.00	06.54/ 20.24	Wind gem. 2 Bft. Vrijwel geheel be- wolkt. Geen neerslag	16.2°C
05-10-2019	<u>Vleermuizen:</u> Paarverblijf- en zwerm- plaats, zomerverblijf, vliegrouete, foerageerge- bied	20.00 -24.00	07.48/ 19.09	Wind gem. 2 Bft. Geheel bewolkt. Geen neerslag	9.9°C
15-05-2020	<u>Vleermuizen:</u> Kraamverblijf- en zwermplaats, zomerver- blijf, vliegrouete, foera- geergebied	21.25 -23.30	05.45/ 21.28	Wind gem. 2 Bft. Half bewolkt Geen neerslag	8.5°C
15-06-2020	<u>Vleermuizen:</u> Kraamverblijf- en zwermplaats, zomerver- blijf, vliegrouete, foera- geergebied	22.00 -24.00	05.18/ 22.02	Wind gem. 2 Bft. Geheel bewolkt. Geen neerslag	19.1°C
16-06-2020	<u>Vleermuizen:</u> Kraamverblijf- en zwermplaats, zomerver- blijf, vliegrouete, foera- geergebied	03.20 -05.20	05.18/ 22.02	Wind gem. 1 Bft. Geheel bewolkt. Geen neerslag	17.9°C

4. RESULTATEN

4.1 Vleermuizen per soort

Tijdens het naseizoen was het in de achtertuinen ten noorden van het plangebied, grenzend aan het plangebied en waarvan de woningen geadresseerd zijn aan de Zoeterwoudsesingel (zie fig 3) redelijk druk, wat betreft vleermuisactiviteit. Op 3 september werd er rond deze bomen vanaf 21.10 uur gefoerageerd door twee Gewone dwergvleermuizen. Vanaf 22.00 tot het einde van de waarnemingstijd werd hier ook regelmatig een baltsend (roepend) mannetje van de gewone dwergvleermuis in die tuinen gehoord. In de Bloemistenstraat zelf werden eveneens meerdere passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Binnen het plangebied zelf waren echter geen vleermuizen aanwezig.

Op 5 oktober hetzelfde beeld, er werd vanaf rond 20.30 door twee gewone dwergvleermuizen gefoerageerd rond de bomen ten noorden van het plangebied, in de achtertuinen van woningen aan de Zoeterwoudsesingel. Ook werd wederom in dezelfde tuinen een baltsend mannetje gehoord vanaf 22.00 uur tot het einde van de inventarisatietijd. En ook nu werd binnen het gehele plangebied zelf niet een vleermuis waargenomen.

Ook in de Bloemistenlaan zijn op 5 oktober enkele passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er is in het najaar geen nachtelijk zwermen geconstateerd.

Tijdens het eerste avondbezoek in het voorjaar, op 15 mei 2020, is binnen het plangebied wederom geen enkele vleermuis waargenomen. Wel is vanaf 22.50 foerageergedrag waargenomen in de achtertuinen van woningen aan de Zoeterwoudsesingel, grenzend aan het plangebied, waar eerder in het najaar eveneens gewone dwergvleermuizen aanwezig waren.

Tijdens het tweede avondbezoek op 15 juni 2020 is rond 22.40 uur een passerende gewone dwergvleermuis gesignaleerd tussen de stomerij en de woning Bloemistenlaan 49. Deze kwam duidelijk vanaf de achtertuinen van een van de woningen aan de Zoeterwoudsesingel en ging richting de Bloemistenlaan. Na 22.50 werd er meer foerageergedrag geconstateerd. Er waren steeds vier gewone dwergvleermuizen die foerageerden in de achtertuinen van de woningen in de Bloemistenlaan nrs 47-50 en op het pleintje tussen de Bloemistenlaan en de Zoeterwoudsesingel. Ook werd actief gefoerageerd door meerdere gewone dwergvleermuizen in de achtertuinen van de woningen aan de Zoeterwoudsesingel. Er werden echter vanuit het gebouw van de oude tegelzetterij en de stomerij geen uitvliegende dieren geconstateerd.

Tijdens het nachtelijk onderzoek op 16 juni zijn geen vleermuizen waargenomen binnen het plangebied, en ook niet in de achtertuinen van de woningen aan de Bloemistenlaan, maar wel weer in de achtertuinen van de woningen aan de Zoeterwoudsesingel. Het was niet te zien waar de vleermuizen invlogen maar wel was te zien dat ze zich kort voor zonsopkomst terugtrokken richting de tuinen van de Zoeterwoudsesingel nrs 24 t/m 28. Vermoedelijk zit daar ergens een kolonie gewone dwergvleermuizen. Doordat de hoge begroeiing achterin die tuinen, wat het zicht deels belette, was de locatie niet exact te bepalen. Er is in het voorjaar echter geen zwermactiviteit geconstateerd binnen het plangebied zelf.

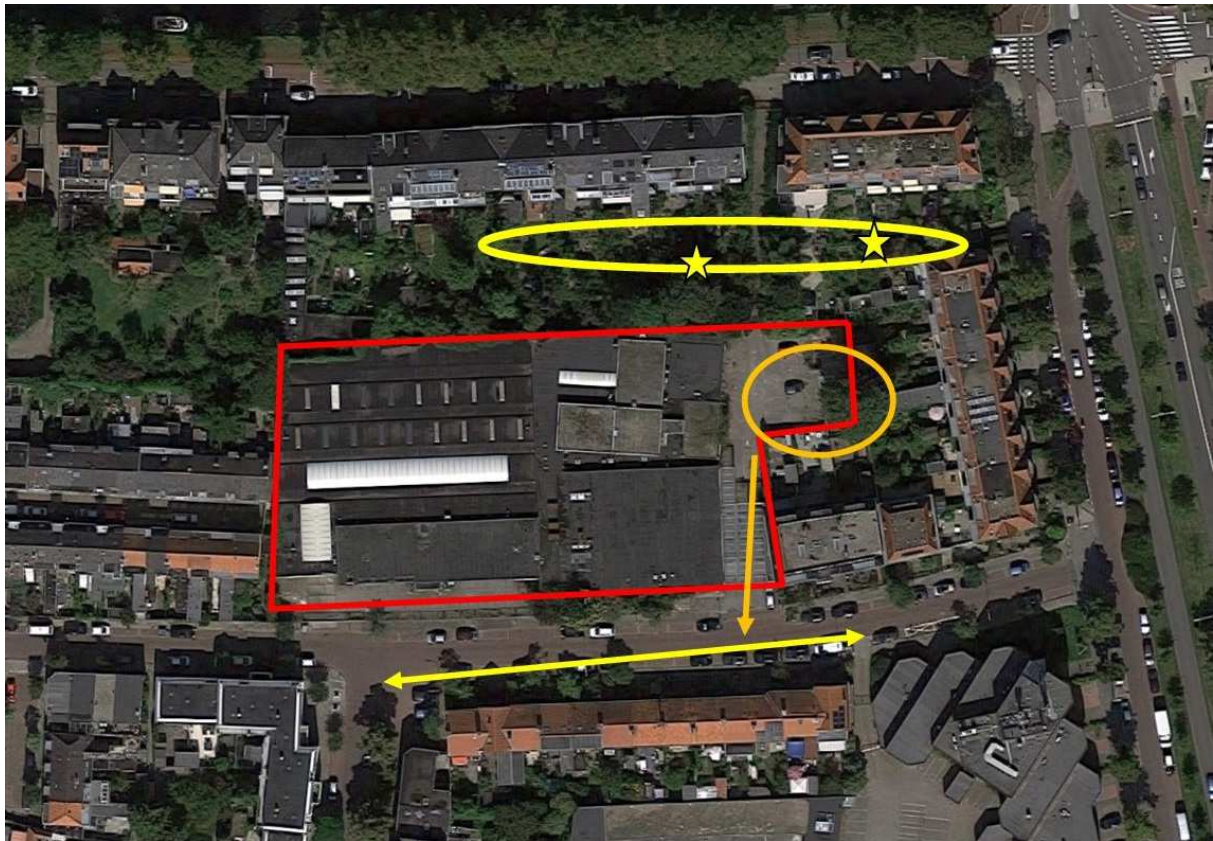
Al met al was er in de achtertuinen grenzend aan het plangebied wel vleermuisactiviteit, en eveneens waren er enkele passerende gewone dwergvleermuizen in

de Bloemistenlaan, maar binnen het plangebied zelf was erover de totale linie nauwelijks vleermuisactiviteit. Er zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen geconstateerd en er is evenmin essentieel foerageergebied of sprake van een vliegroute binnen het plangebied.

In Tabel 2 zijn de waarnemingen van foeragerende en passerende vleermuizen binnen het plangebied per avond weergegeven. Figuur 3 geeft de locaties aan waar vleermuizen zijn aangetroffen, inclusief de waarnemingen buiten het plangebied.

Tabel 2, foeragerende en passerende vleermuizen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	03-09-2019 Avond		05-10-2019 Avond		15-05-2020 Avond		15-06-2020 Avond		16-06-2020 Ochtend		Totaal waarnemingen
		Foeragerend	Passerend	Foeragerend	Passerend	Foeragerend	Passerend	Foeragerend	Passerend	Foeragerend	Passerend	
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	3	2	3	2	2	0	6	2	3	0	0

Figuur 3. Vleermuisactiviteit binnen het plangebied en zijn directe omgeving. Het onderzoeksgebied is rood omlijnd.

- De gele cirkel geeft aan waar gedurende het hele onderzoek gewone dwergvleermuizen foeragerend werden aangetroffen. De oranje cirkel geeft aan waar in het voorjaar tijdens het tweede veldbezoek 's avonds eveneens gefoerageerd werd.
- De gele dubbele pijl geeft aan waar vleermuizen passeerden in de Bloemistenlaan. De oranje pijl geeft aan waar tijdens het tweede voorjaarsbezoek eveneens een paar gewone dwergvleermuizen passeerden
- De gele sterren geven plaatsen aan waar baltsende mannetjes gewone dwergvleermuis werden aan getroffen buiten het plangebied.

4.2 Vleermuizen per functie

Kraamverblijven

Er is in het voorjaar 2020 rond het gebouw geen zwermactiviteit geconstateerd, en er waren eveneens geen uitvliegers of invliegers binnen het plangebied en of in de directe omgeving van het plangebied. Er zijn geen kraamverblijven of zomerverblijven geconstateerd in de tegelzetterij of in de stomerij.

Foerageergebieden en vliegroutes

In het voorjaar zijn er tijdens de waarnemingen meerdere vleermuizen foeragerend aangetroffen binnen het plangebied. Tijdens de najaarsrondes zijn er maximaal twee gewone dwergvleermuizen per avond, foeragerend aangetroffen in de tuinen grenzend aan het plangebied, maar niet binnen het plangebied zelf. Er zijn buiten het plangebied, in de Bloemistenstraat meerdere passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen, en in geringe mate ook binnen het plangebied. Omdat er in de directe omgeving van het plangebied ruimschoots voldoende foerageergebied aanwezig is, is er echter geen sprake van essentieel foerageergebied of van een essentiële vliegroute.

Paarverblijven

Er werd op beide avonden in de nazomer gedurende een deel van de inventarisatietijd baltsende mannetjesvleermuizen (gewone dwergvleermuis) gehoord, maar deze zaten niet binnen het plangebied. Er is geen zwermgedrag geconstateerd. Er is geen indicatie voor winterverblijven, temeer omdat er geen paarverblijven aanwezig zijn.

5. EFFECTENBEOORDELING

Kraamverblijven en zomerverblijven

Er is binnen het plangebied geen sprake van een zomerverblijf, of kraamplaats in een van de gebouwen die deel uitmaken van het plangebied. Er gaan dus in geen geval zomerverblijfplaatsen of kraamplaatsen verloren door de ingreep.

Foerageergebieden en vliegroutes

Er wordt aan de noordzijde net buiten het plangebied, in en rond een groepje bomen gefoerageerd door meerdere exemplaren van de gewone dwergvleermuis.

Er is hier echter geen sprake van een essentieel foerageergebied. Daarnaast blijft dit foerageergebied in zijn geheel intact. Er verdwijnt er door de planvorming geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute.

De achtertuinen blijven intact. Wel dient voorkomen te worden dat tijdens de sloop en de bouw van de woningen, verlichting gericht wordt op deze achtertuinen, om verstoring van de foeragerende vleermuizen te voorkomen.

Paarverblijven en winterverblijven

Hoewel, noodgedwongen vanwege de slechte weersomstandigheden in de tweede helft van september, bij de tweede najaarsronde, in de suboptimale periode werd geinventariseerd naar paarverblijven, was het verkregen beeld gelijk aan wat gevonden is op 3 september, in de optimale periode. Hieruit mag worden geconcludeerd dat de waarnemingen tijdens de tweede najaarsronde een betrouwbaar beeld geven.

Er zijn binnen het plangebied geen paarplaatsen geconstateerd van vleermuizen, er werd uitsluitend gebaltst buiten het plangebied, in de aangrenzende achtertuinen. Deze achtertuinen blijven intact. Wel dient voorkomen te worden dat tijdens de sloop en de bouw van de woningen, verlichting gericht wordt op deze achtertuinen, om verstoring van de baltsende vleermuizen te voorkomen.

Er werd niet gezwemd. Er verdwijnt door de ingreep geen paar- of winterverblijf.

6. TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen binnen het plangebied. Met de sloop van de gebouwen van de tegelhandel en de stomerij gaan geen verblijfplaatsen verloren.

Negatieve effecten van de ingreep op vleermuizen zijn uitgesloten, indien lichtverstoring voorkomen wordt. De ingreep leidt in dat geval niet tot een overtreding van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft vleermuizen.

Omdat het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de aanwijzingen van het vleermuisprotocol (2017) dat is opgesteld door Gegevensautoriteit Natuur (GAN), Netwerk Groene Bureaus (NGB) en Zoogdiervereniging, kan worden gesteld dat het plangebied afdoende is geïnventariseerd voor vleermuizen.

Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl ze op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methodes en inspanningen is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (Zorgplicht) van de Wet natuurbescherming voor wat betreft vleermuizen. Wat betreft dit onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden voor vaste rust en verblijfplaatsen, zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroute(s).

7. CONCLUSIES

Binnen het plangebied gaan, door de ontwikkeling, geen vaste rust- of verblijfplaatsen voor vleermuizen verloren.

Het plangebied fungeert in niet als essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute voor de gewone dwergvleermuis of andere soorten vleermuizen. Op grond hiervan kan gesteld worden dat het plangebied geen essentieel foerageergebied is of essentiële vliegroute bevat voor vleermuizen.

Mogelijk kunnen wel vleermuizen verstoord worden. Dit dient voorkomen te worden door tijdens de sloop en nieuwbouw geen verlichting te richten op de achtertuinen van de woningen aan de Zoeterwoudsesingel, aan de noordkant grenzend aan het plangebied.

Negatieve effecten van de ingreep op vleermuizen zijn niet te verwachten.

Indien rekening gehouden wordt met het voorkomen van verstorende verlichting op aangrenzend foerageergebied aan de noordkant van het plangebied, wordt met het uitvoeren van de werkzaamheden de Wet natuurbescherming niet overtreden.

8. BRONNEN

- BIJ12, 2017 Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017
- Dietz C., O. von Helversen & D. Nill 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. De Fontein/Tirion Uitgevers, Utrecht.
- Dietz C., A. Kiefer 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (red.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Algemene websites

- www.bij12.nl (natuurwetgeving en kennisdocumenten)
- www.zoogdiervereniging.nl/vleermuizen
- www.vleermuizenindestad.nl